

lijden in welke vorm ook; en wie bij Jezus' wederkomst dan ook mag ingaan in het nieuwe Jeruzalem, dat uit den hemel neerdaalt, dien zullen alle tranen van de wangen worden afgewischt. We moeten ons dus alle meelevende, alle ontferming en alle medelijden van den verheerlijkten Christus met de Zijnen denken, als in de zaligheid, die Jezus ten deel viel, verheven boven alle lijden.

Hoe ze dat kunnen zijn, en dan toch nog hartelijkheid, ontferming en medelijden kunnen heeten, en het zijn, teerder en inniger dan ze ooit bij ons kunnen wezen — dat begrijpen we zeer stellig niet.

Zooals we óók niet begrijpen, hoe onze God, tot Wiens volmaaktheid behoort, dat Hij een volzigtig Wezen is: toch in ontferming over ons bewogen kan zijn, en het van den Heiligen Geest zelfs heeten kan, dat Hij door ons „bedroefd” kan worden.

Als de Schrift ons van dergelijke affecten in God spreekt, spreekt ze van Hem op menschevormige wijze, en zegt ze ons daarmee, dat ons doen en laten, en dat onze weg en ons lot, niet omgaan buiten het hart onzes Gods, en dat Zijn liefde ze liefhebbend, helpend en zorgend onderscheidt, maar dat ze dit alles doet op een goddelijke wijze, d.w.z. op een wijze, die met de volmaaktheid van Gods wezen overeenkomt, maar die juist daarom oneindig hoog boven onze bevattingskracht uitgaat.

En zoo is het óók in het liefdesleven van den Heiland.

Begrijpen — neen, dat kunnen we hier niet. Doch welk een genade als we gelooven mogen.

V.

F.

Correspondentie. Lezer te H. (Post R.). Uw vraag zoud ik, als vallende buiten mijn rubriek, aan een der andere medewerkers aan dit blad.

F.

LITERATUUR EN KUNST.

In de provincie, door Ignatia Lubeley.

Meermalen reeds zijn bij onze boekbesprekingen aan de orde geweest de romans en novellenbundels van de Schrijfsters L. E. en Ignatia Lubeley; zelfs zijn ze in een der vorige jaargangen onderwerp geweest van een geheele artikelenreeks.

Bij al die gelegenheden hebben we er op gewezen, hoe deze geschriften beteekenis hebben zoo wel in literair opzicht, als uit het oogpunt van de eischen, die aan lectuur voor onzen christelijken kring gesteld moeten worden. We behoeven dat alles nu niet te herhalen, ter inleiding op een nieuwe proeve van het soort. Slechts zij in herinnering gebracht, dat deze geschriften verleggenwoordigen den historischen roman, (die schaarsch is in de moderne letterkunde) en dat ze zulks doen op een wijze, die aan de historische mededeelingen de bekoring geeft van oude prenten en statige

conterfeitsels. Teruggaande op brieven en familiepapieren, vertellen ze van het leven en de levensomstandigheden der deftige 18e en 19e eeuwse geslachten; typeerend met fijnheid van lijn en kleur den geest van die menschen en van dien tijd. Temidden van al de roerige en rumoerige moderne romans staan ze daar als rustige en in die rust voornamelijk voortbrengselen van literaire kunst, beheerscht in alles, in inhoud en in vorm, in ontleding en in weerspiegeling. En wat betreft hun waarde als lectuur voor onzen kring moge het voldoende zijn op te merken, dat ze gedragen worden door een christelijke levensovertuiging en daarvan ook immer getuigenis afleggen.

De nieuwste bijdrage tot deze literatuurgroep is van Ignatia Lubeley (L. E. en Ignatia Lubeley, de dames Engelberts, zijn, zooals men weet, tweelingzusters). Als, als meestal haar werk, een schetsenbundel, die onder den titel: „In de Provincie”, drie verhalen brengt uit het milieu, waarin de beide Schrijfsters bijzonder thuis zijn: dat der aanzienlijke provincialen van het land of de stille stadjes.

Oogenschnijlijk zijn het drie geheel afzonderlijke novellen: „Claartje”, „De Erfenis” en „Inkeer”. Ze staan ook in zoverre op zichzelf, dat ze elk van andere personen vertellen en naar andere punten verplaatsen: Claartje, de jonge vrouw van Casper Roon, woont op een deftige behuizing in de buurt van Lochem. Ursula de Roos is de erfgename van „Sans Couci”, dat ligt in de omgeving van Doesburg, en Petronella Mane leeft in het stille Brouwershaven.

Maar in hun samenvatting als deelen van één bundel vormen de drie verhalen toch een merkwaardige eenheid: ze zijn alle de beeldingen van een vrouwenleven en dan in 't bijzonder ontleding van het psychisch gebeuren in zoo'n leven onder invloed van de uiterlijke omstandigheden. Eigenlijk gaat het in elk van de drie verhalen om de zaak, die de urgentie is van den modernen roman: levensbevrediging. Maar dan in psychischen zin: het streven naar zielrust onder en bij de verhoudingen zooals ze zijn en tegenover de invloeden, die haar dreigen te verstoren.

Literair gezien wordt daarmee al aanstonds dit boek belangrijk. Want het staat, ondanks zijn historisch karakter, midden in dezen tijd en handelt over een zaak, die tot de problemen van den dag behoort en in de literatuur in het brandpunt der belangstelling staat. En dan verkrijgt het te meer beteekenis voor ons, die in de roman-mentaliteit der levensbevrediging ons niet vinden kunnen, omdat het niet den verzets-geest ademt, maar dien der aanvaarding: en dan weer niet een lijdelijke aanvaarding van 't is nu eenmaal niet anders, doch een actieve, welbewuste, in daden-zich-uitende levenshouding, die voortspruit uit erkennen en kennen van den toestand, zooals die is, die, en bepaaldelijk in het laatste verhaal komt dat duidelijk

stimmende sein Tun und Lassen, und er gehorchte”.

William Hirsch schreef over Jezus in zijn „Religion und Zivilisation vom Standpunkte des Psychiaters” en komt daarin tot de, voor zijn besef eenvoudig-onaanvechtbare, diagnose: „paranoia”. Ook Johannes de Dooper krijgt van hem zijn bepaalde plaats in dit proces. Jezus zou geleden hebben aan groothedswaan. Ook de z.g. „Beziehungswahn” vindt Hirsch bij Jezus, insofern als dieser alle Weissagungen der Propheten auf sich bezog und glaubte, er sei mit dem Könige gemeint „der über die Welt herrschen würde”.

Binet-Sanglè in zijn „La Folie de Jésus”¹⁾, komt eveneens tot de conclusie „paranoia”, maar dan in het bijzonder religieuze paranoia: „En résumé, la nature des hallucinations de Jésus, telles qu'elles nous sont décrites dans les Évangiles orthodoxes, nous permet de conclure, que le fondateur de la religion chrétienne était atteint de paranoia religieuse”.

Emil Rasmussen schreef zijn: „Jesus”, Eine vergleichende psychopathologische Studie²⁾, waarin hij Jezus onderbrengt bij de categorie „profeten”. Volgens hem leed Jezus aan „epileptische Geisteskrankheit”. Zijn eindoel is: „Jesus war ein tiefer Trauer würdiger Mensch gewesen, der in seinem tragisch-großartigen Schicksal unser inniges Mitleid verdient”.

Aan een grondige kritiek zijn al deze beschouwingen onderworpen door den bekenden Dr Alb. Schweitzer in zijn werkje: „Die psychiatrische Beurteilung Jesu”³⁾.

Zoo iemand, dan was hij, theoloog-philosoph-medicus van professie, daartoe wel gerechtigd. Hij komt, uiteraard, tot een volstrekte afwijzing hunner opvattingen, maar, dat lukt hem mede, omdat hij (om maar iets te noemen), heel het Johannes-Evangelie (aan hetwelk juist m.a. heel belangrijke argumenten door de bovengenoemde heeren worden ontleend) op kritische gronden buiten beschouwing laat, waarin wij hem natuurlijk niet kunnen volgen. Schweitzer is in zijn conclusie's overigens zoo sterk, dat hij b.v. ten opzichte van het werk van Rasmussen durft zeggen: „Der medizinische Wert einer vergleichenden Untersuchung, wie er sie anstellt, ist gleich null zu bemessen”⁴⁾.

In ditzelfde verband kunnen we misschien nog

uit, weet van levensleiding en bestierende wijsheid Gods.

Daar is allereerst het verhaal van Claartje. Zij is de gelukkige echtgenoot van den deftigen landjonker Casper Roon, een man van studie en educatie en vooral van strakke levenslijn. In hun huis komt logeeren een Zwitsersche neef, man van de wereld, liefhebber van schoonheid op elk levensgebied, charmeur en charmant. Claartje, levenslustig, jong, gevoelig voor poëzie en muziek, ietwat romantisch, zooals het bij haar tijd paste, komt al spoedig onder de bekoring van haar gast, die van zijn kant voor de gastvrouw niet ongevoelig is. Ze praten veel over dichtkunst en boeken van den dag: „Hernani”, „Corinne”, „Leiden des Jungen Werther”, ze musicceeren in den schemerschem van kaarsen, ze wandelen in de fluistering der maanavonden in den tuin van het buitenhuis — en het is de gast, die tenslotte uitspreekt, wat er omgaat in zijn hart met de woorden: Plücker die Rose, eh sie verblüht.

Op fijnzinnige wijze gecomponeerd, hebben we hier het gegeven van tal van moderne romans. Maar nu ontwikkelt zich het verhaal niet naar den „gewonen” gang van zaken, doch de openbaring van deze zielsgesteldheid bij haar gast brengt Claartje in eens tot de bewustheid van haar geluk en haar levensvreugde in haar gezin, in het bezit in haar man en haar kinderen. Dat is de roos, in welke bloei zij zich dagelijks kon verheugen, de „roos van het huwelijksgeluk” en ze komt tot de conclusie, geleerd door deze onschuldige romantiek, dat om die roos te bewaren vereischt wordt de toewijding van heel een vrouwenziel.

Het tegenbeeld van dit mooie schilderstuk in woorden geeft het derde verhaal, de historie van Petronella Mane. Ze is door haar toewijding en dagelijksch liefdebetoen voor een rijken, ziekelijken, bloedervant, e-figenome geworden van diens huis en doening in Brouwershaven. En nu woont ze daar stil en tevreden, terend op de herinnering aan een verbloede liefde uit haar meisjesjaren. Onverwacht leeft het nimmer gestorven ideaal weer op, als ze vernemt dat de vriend van haar jeugd na lange jaren van buitenlandsch verblijf, naar Brouwershaven komt, en stille, glanzende verwachting gloort weer op in haar ziel. Maar als dan blijkt, dat het den man te doen is om een jong nichtje van den dominee en hij straks met haar als zijn verloofde de oude kennis-der-jeugd komt vernieuwen, komt „de inkeer”, het verstaan, dat Gods weg anders leidt en het welbewoest aanvaarden van een blijkbaar haar opgelegde taak: een oud, humeurig, verarmd familielid plaats in te ruimen in haar woning en met deze verder het leven door te gaan.

En dan is er het middelste, grootste verhaal van Ursula Roos, die, als Petronella Mane erfgename is geworden van het bezit, dat haar Oom heeft nagelaten. Met zelfverloochening en zachtheid,

het beste herinneren „zonder er verder op in te gaan, aan het in spiritistische kringen van Jezus gegeven beeld, als van een medium, waar bij het dan in 't geheel geen verwondering zou behoeven te wekken, dat Jezus op de zee wandelde, door gesloten deuren binnenkomen kon, terwij ook de verschijningen van Jezus, na Zijn opstanding, aan Zijn discipelen op dit standpunt heel gemakkelijk te verklaren zouden zijn”.

Tenslotte heeft zelfs de richting-Freud de handen uitgestrekt naar de gezegende gestalten van den Zaligmaker der wereld. Het zou waarlijk tot, m.m. in dit verband, al te weerzinwekkende details voeren, als wij op deze materie nader ingingen. Wij meenen, om méér dan één reden, goed te doen dat na te laten. Waarschuwenderwijze mag ik er dan toch misschien met dit enkele woord wel heenwijzen. Wat we van een man als Prof. Dr Sigm. Freud zelf te wachten hebben, moge o.a. blijken uit een woord als 't volgende: „Man konnte sich getrauen, die Mythen vom Paradies und Sündenfall, von Gott, vom Guten und Bösen, von der Unsterblichkeit u.dgl. in solcher Weise aufzulösen, die Metaphysik in Metapsychologie umzusetzen”⁵⁾. Wij behoeven er ons geen illusie's over te maken wat, bij consequente doorvoering, daar van terecht komen zou. Welk een wereld hier voor een mensch opengaat, moge U blijken uit een uiterst merkwaardig werk van Dr Theodor Reik, getiteld: „Der eigene und der fremde Gott”, Zur Psychoanalyse der religiösen Entwicklung⁶⁾. De voor ons besef vreeselijkste dingen worden daar b.v. in verband met Jezus' afkomst gezegd, m.m. in het hoofdstuk „Jesus und Maria im Talmud”. Als ik U voorts dan nog zeg, dat dezelfde schrijver, in zijn hoofdstuk over „Die psychoanalytische Deutung des Judentums”, de verradersgestalte duidt: „als eines späteren Gegenstückes des Heilands” en besluit met te zeggen: „das Evangelium des Judas ist das Evangelium Jesu Christi”⁷⁾, dan zal het meer dan duidelijk zijn, dat we alleen maar hopen mogen voor meerdere, dergelijke resultaten van de psychoanalytische bestudeering der religieuze ontwikkeling bewaard te blijven. Gelukkig blijft men in onze ter zake kundige kringen op een behoorlijke afstand van al deze dingen. Uit den kring onzer medici werd geen onzeker geluid gehoord,

niet zón, zij den i zijn oude mede do dere we in Doesh over ged Ooms ge van dat laten plich, a pachters, had verva ters van die ziele rijken en de de

Over wat we psychisch is de on tekening lijk mog Men vra boeken, gelijk tegelijk kenmerk vindt in deering.

Eindeli delijk be nadenke zich ook want he dat ge n terwille antwoor bij prof. zijn er nadachte en zijn medelez links on heidskw to, n anti-Ref mijn be van pro loren: te en legge 20. n

1) Inder om geef

o.m. in de Gere Haver. melo) ov pe kritie een ar sprekend stootend ieder tra denkaar ler erge hat, der aufzuden uitspreke analytis gezegd, daarvan men. Hi maker v roemde die zelf het verb Voor me staat he 266: „De sich in (19:12) erwäht chisches geführt, wonnend In Jezus de Schr bruikt is bestaand, persoonl Wij heb schouwi zonder naar de chisch-d Het is v van onz tenslotte wetensc voorken naar de

stierende wij-

u Claartje. Zij deftigen land-studie en edu-isijn. In hun he neef, man onheid op elk t. Claartje, le-je en muziek, naar tijd paste, van haar gast, uw niet onge-mst en boeken. „Leiden des den schemer-de fluistering het buitenhuis aitsprekt, wat orden: Plücker

d, hebben we lerne romans, anal niet naar loch de open-aar gast brengt van haar geluk i, in het bezit is de roos, in verheugen, de e komt tot de lige romantiek, zcht wordt de el.

schilderstuk in e historie van toewijding en en, zekelijken, van diens huis nu woont ze le herinnering meisjesjaren, en ideaal weer an haar jeugd verblijft, naar ende verwach-Maar als dan om een jong rns met haar ler-jeugd komt verstaan, dat ewust aanvaar-gde taak: een plaats in te ze verder het toiste verhaal ella Mane erl-dat haar Oom z en zachtheid,

nder op in te e kringen van medium, waar-vondering zou de zee wan-omen kon, ter-s, na Zijn op-standpunt heel jn).

reud de han-stalte van den arlijk tot, m.n. de details voe-ingen. Wij goed te doen jze mag ik or le woord wel als Prof. Dr ben, moge o.a.: „Man konnte idies und Sün-lösen, von der ise aufzulösen, amuseizen“¹⁰⁾, over te maken aanvan terecht or een mensch erst merkbaar getiteld: „Der Psychoanalyse voor ons besef v. in verband het hoofdstuk s ik U voorts in zijn hoofd-entung des Ja-uidit: „als elands“ en be-um des Judas), dan zal het en maar hopen ullaaten van de religieuze ont-kkig blijft men op een behoor-Uit den kring geluid gehoord,

niet zonder geduld en durende toewijding heeft zij den nukkigen man verzorgd, al de jaren van zijn ouderdom, niets eischend voor zichzelf. Zich, mede door misvorming in haar lichaam, de min-dere wetend van haar drie deftige zusters, die in Doesburg resideeren. Als zij nu, zonder er ooit over gedacht te hebben, de erfgenamen wordt van Ooms' goed, is het de speculatie van de zusters, van dat onverwachte buitenbezit de „familie“ te laten profiteeren. Maar zij, Ursula, acht het haar plicht, allereerst te zorgen voor de belangen der nachters, die haar oom in zijn schraperigheid steeds had verwaarloosd. En als dat haar hebbelijke zus-ters van haar vervreemdt, komt de belooning voor die zielegrootheid in het huwelijks-aanzoek van den rijken en voornamen neef Jan Ranneman, op wien de deftige zusters heimelijk hadden gehoopt.

Overziet men zoo de drie verhalen, dan blijkt wat we zeiden, dat ze alle beelding zijn van de psychische zijde van een vrouwenleven. En dan is de ontleding zoo zuiver, en de, sober gehouden, teekening zoo goed, dat we het boek voortreffelijk mogen noemen, beide naar inhoud en vorm. Men vraagt in onzen kring steeds naar goe de boeken, men pleit voor lectuur, die literair een ver-gelijking met de moderne kunst kan doorstaan en tegelijk tegenwicht is tegen den geest, dien deze kenmerkt — welnu, men wete dan, dat men die vindt in dit boek en leze het met dankbare waar-deering.

C. T.

HET BOEK VAN DE WEEK.

Prof. Obbink, antwoordende. ¹⁾

Eindelijk heeft prof. Obbink gesproken. Vermoe-delijk hebben zijn lezers hem toch oorzaak van nadenken gegeven. Natuurlijk houdt prof. Obbink zich ook nu aan den kant der nette menschen; want het staat ongetwijfeld gekleed, te verzekeren, dat ge niet terwille van den opponent, vooral niet terwille van K. S., maar terwille van de lezers antwoordt. Het recht zijner lezers wordt echter bij prof. Obbink wel wat laat erkend; want er zijn er toch heel wat, die allang over de zaak nadachten. Maar dat is de zaak van prof. Obbink en zijn lezers, en — dezen niet te vergeten — medelezers. Mij persoonlijk spijt het, dat prof. Ob-binks ontferming over zijn lezers zoo aan de traag-heidskwaal laboreert; want:

10. nu gaat het fatale verband tusschen zijn anti-Reformatie-geschriftje en de nog altijd voor mijn besef in het minst niet krenkende bespreking van prof. Obbinks en Brouwers boek totaal ver-loren; terwijl toch ieder dat verband gelegd heeft en leggen moest;

20. nu krijgt prof. Obbink gemakkelijker kans,

¹⁾ Inderijdt is in deze rubriek de zaak aangesneden; daar-om geef ik nu het vervolg ook hier. K. S.

o.m. in het referaat, gehouden 18 Mei 1926 voor de Geref. Psychol. Studievereeniging, door J. H. Haverkate (Geneesheer van „Veldwijk“ te Er-melo) over „De Psychologie van Freud“¹⁾. Scher-pke kritiek gaf ook Dr Joh. van der Spek in een artikel „Psychoanalyse“, waarin het o.m., sprekend van Freud's stelsel, heet: „Bruter, af-stootender poging tot geestelijke vermoordning van ieder trachten naar hooger, zedelijk leven is niet denkbaar“²⁾. Als ge nu weet, dat naar M. Käh-ler ergens opmerkt³⁾: „man sich nicht gescheut hat, der Bibel das Patronat für die Homosexualität aufzudeuten“, dan begrijpt ge, dat ons een on-tuiprekeleke huivering bevangt voor het psycho-analytisch Jezusbeeld. Het is waarlijk niet teveel gezegd, als men beweert, dat, bij de teekening daarvan, een satanische stift is ter hand geno-men. Hier wordt op de gestalte van onzen Zalig-maker vivisectie gepleegd, door, in hun hoogge-roemde vakwetenschap, totaal verblinde menschen, die zelfs de schennende handen uitstrekken naar het verborgen leven van God's eeniggeboren Zoon. Voor menschen als de reeds genoemde de Loosten staat het, naar Schweitzer's woord, in dit opzicht zóó: „Der Mangel an geschlechtlichem Sinn, der sich in dem Wort über die Eunuchen (Matth. 19:12) dokumentieren soll, wird mit dem bereits erwähnten Fehlen des Familiensinns als ein psy-chisches Degenerationszeichen par excellence an-geführt, welches sich zwanglos dem bisher ge-wonnenen Bilde seiner Persönlichkeit einfüge“⁴⁾. In Jezus' waarachtig en volkomen levensbeeld, dat de Schrift ons teekent, waarbij de Hemelstift ge-bruikt is, past geen vraag naar die zijde van Jezus' bestaan, waarbij de eerbied voor Zijn geheel-eenige persoonlijkheid ten eenenmale verloren zou gaan. Wij hebben, uit den aard der zaak, uit onze be-schouwingen over den persoon van Jezus Christus, zonder meer, te bannen al, wat ook maar zweemt naar de veronderstelling van het abnormale, psy-chisch-defecte of hoe men het ook benoemen wil. Het is wel zeer in overeenstemming met den geest van onzen tijd, dat de moderne mensch, door niets tenslotte gebonden, vooral die mensch in zijn wetenschappelijke waan bevangen, speciaal en bij voorkeur, naar die nachtzijde des levens en ook naar den degeneratieven kant des bestaans, zich

om „het fijne van de zaak“ te doen vergeten, al staat het gedrukt.

Ik zal me evenwel over zijn lezers en medelezers ook ontfermen, en het fijne van de zaak nog even repeteeren. Daartoe volgen hier in ootmoed enkele opmerkingen, gemaks-, en vooral duidelijkheids-halve, genummerd.

1. Prof. Obbink, eerst herdrukkende, wat hij aan „W. P. B. te R.“ geschreven had, zegt:

Een medewerker van „De Reformatie“, zich teeke-nende K. S., was daarover zóó ontgaan, dat hij bij de administratie van dat blad ging informeren of mis-schien een „W. P. B. te R.“ voor zijn abonne-ment op „De Reformatie“ had bedankt.

Dit is natuurlijk niet waar. Ik heb de admini-stratie veel meer gevraagd, en dat staat allemaal te lezen in het nr van 20 Juli '28. Hiermee hangt natuurlijk samen, dat prof. Obbink dien mijnheer W. P. B. te R. een bepaalde reden had hooren opgeven, (een reden, die door iedereen werd ge-zocht in mijn beoordeeling van prof. Obbink—Brouwers boek); en dat prof. Obbink daarbij ver-zekerde, dat hij heel secuur wist, dat om „de zelf-de reden“, als die, welke mijnheer W. P. B. te R. hevig verlangde den volke kond te doen, „verschillende lezers“ van „De Ref.“ het-zelfde deden als gezeide heer W. P. B. te R. Prof. Obbink stelt de zaak gebrekkig en dus verkeerd voor. Waarom? Is het, om te verbergen, dat het voor het besef zijner lezers moest gaan om die bespreking van het boek? Of is het een geval, zooals „een medewerker“ van „Bergopwaarts“, ge-naamd O. in het nr van 19 April 1924 het stelde tegenover dr J. G. Geelkerken, waarin deze mede-werker, tegelijk redacteur (prof. Obbink vindt dat hetzelfde), genaamd Obbink, over dr Geelkerken klagde (tegenwoordig is dr Geelkerken bij den medewerker O. van het „Algemeen Weekblad“ een opperbest man):

hij volgt hier zijn leermeester A. Kuyper, die er ook zoo slag van had om bij zijn tegenstanders dingen te bestrijden, waaraan ze niet schuldig waren. Zoo be-vecht men een makkelijke overwinning als men een nederlaag vreest.

Ik weet het niet meer; en constateer alleen, dat prof. Obbink begint, het geval anders te con-strueeren, dan het is.

We vervolgen.

2. Prof. Obbink — ik sla geen letter over. — gaat door:

Het antwoord luidde: neen. Waarop K. S. in het publiek de conclusie trok: dus Prof. Obbink heeft die heele „Correspondentie“ verzonnen.

Pardon, prof. Obbink, dat hebt U verzonnen. Ik heb dat nergens gezegd. Ik denk weer aan wat O. van „Bergopwaarts“ tegen dr Geelkerken aanvoerde. Waarom wordt de kwestie weer ver-troeheld? Ik heb nooit gezegd, dat HEEL de cor-respondentie verzonnen was. Indien U alleen had geschreven over dien naar publiciteit dorsten-den mijnheer W. P. B. te R. (och, noemt U zijn

uitstrekt. Formeele heiligschennis wordt dat ons, waar zich dat richten gaat op den persoon van onzen Heiland. Is het niet ontzettend, dat dit nu het einde is, waartoe de verste uitbloei van aller-modernste wetenschap geraakt is; het noedrukken tot in het slijk van het beeld van Jezus? Inder-daad, hier is het te verstaan, dat men zegt: hierop past geen antwoorden meer, hieraan ga men als met pestschuwheid voorbij.

Wat, meer in 't algemeen de Jezusbeelden van een de Loosten, Hirsch, Binet-Sanglé, Rasmus-sen e.a. aangaat, hopen wij, dat onzerzijds van medische zijde een antwoord gegeven worden zal. Het lijkt mij, afgedacht van al, wat dat in die be-trokken kringen-zelf eventueel uitwerken zou (waar-over men zich heusch geen illusie's hoeft te maken), een prachtige „Aufgabe“, in die door hen opge-bouwde waanwereld door te dringen en op grond van immanente kritiek aan te toonen (zooals Schweitzer voor zijn deel deed): „gij vergist U ten eenenmale, wat ge daar doet, kunt ge, als psychiater, ook nooit verantwoord, gelijk ik U met de stukken aantoonen zal. Scheud toch, U zelf ook ten schade, het heerlijk beeld van den Zoon Gods en der menschen niet“.

Eindelijk: als vanzelf dringt zich, in dezen voort-gang van ons betoog, aan ons op de gedachte aan dat beeld, 't welk psychopathen zich van Jezus vormen, waarbij we dan reëel in de sfeer van het abnorme en kranke zijn aangeland. Wat dit aan-gaat, vindt ge veel belangwekkends in kort bestek in het werkje van Dr Kurt Schneider: „Zur Einführung in die Religionspsychopathologie“, waar-in ook diverse zelfuitspraken van dergelijke pa-tiënten zijn opgenomen⁵⁾. Vooral voor theologen valt er hier, waar de praktijk voor allermerkwaar-digste gevallen stellen kan, ter zuivere onderschei-ding, leering op te doen. Alleen, als men deze uitingen van „gestoorden“ leest, wordt men met des te meer deernis bevangen ten opzichte van de „ongestoorden“, die zichzelf een Jezusbeeld ont-werpen, dat van een niet minder ernstige stoornis gewaagt, die alleen maar door God's genade kan worden opgeheven. Maar in dat proces der ophef-fing van die zielsstoornissen wil God toch ook menschen gebruiken, als instrumenten in Zijn hand. Wie hier het ongeschonden beeld van Jezus teekent,

naam maar, de man snakt er immers naar, ge-lezen te worden⁶⁾, zou ik niets gezegd hebben. Maar wat eraan vastgeknoot werd, DAT heb ik onder de pure verzinsels gerangschikt. Nog eens repeteeren? Goed. Het kwam hierop neer:

a. verschillende lezers deden hetzelfde als B. te R.;

b. zij hadden daarvoor een bepaalde reden;

c. die reden was dezelfde als die van B. te R.

d. die reden was door al die menschen, kijk eens aan, secuur aan prof. Obbink verteld, althans hem bekend gemaakt met feillooze zekerheid;

e. hij kon zelfs ingezonden stukken (plu-ralis, niet maiestatis, want het waren brieven van lezers, ik bedoel, mede-lezers) erover plaatsen; het-geen maar niet gedaan werd;

f. die reden kwam bij al die menschen tege-lijkertijd in den geest; want het was een epi-demisch verschijnsel van de „laatste dagen“. De laatste dagen. De laatste dagen — na mijn bespreking van het boek.

En DAARNAAR heb ik toen eens geïnformeerd. Omdat het laatste zinnetje bij mij twijfel wekte. Nu kan prof. Obbink, desverlangd, AL die andere hem schrijvende lezers van „De Reformatie“, ru-briceeren onder de mede-lezers, zelfs onder de openbare-leeszaal-bezoekers; maar ik beweer, dat wat ik publiceerde dezen LAATSTEN ZIN logen-strafte; dat, als prof. Obbink gelijk had, er in de correspondentie tusschen uitgever en lezers althans eenige sporen van deze epidemische verontwaar-diging moest te vinden zijn. Het omgekeerde bleek het geval.

En, als prof. Obbink in een tweeden zin din-gen schrijven durft, die hij niet verantwoord kan, DAN neem ik de vrijheid, hetzelfde MOGE-LIJK te achten óók van den eersten zin. Zonder den tweeden zin voor mij zeg ik: hij kan er ge-weest zijn, hij kan ook gefingeerd zijn. Prof. Ob-bink is om dien tweeden volzin voor mij niet meer een a priori te gelooven publicist. Daarom móet prof. O. dien tweeden zin onder de loupe nemen, inplaats van daarover heen te praten.

3. Dit laatste gebeurt echter volstandig. Prof. Obbink zegt nu:

Dat was inderdaad een zeer ernstige beschuldiging, te ernstiger, omdat ze zoo lichtvaardig was. K. S. had n.l. inderhaast onze „Correspondentie“ slecht gelezen. Wij hadden niet gerept van een abonneé maar van een lezer, die „De Reformatie“ had verruild voor ons blad. Wij hebben natuurlijk, net als „De Refor-matie“, tal van lezers die geen abonneé zijn, maar „medelezer“. De heer W. P. B. te R. was vroeger blijk-baar „medelezer“ van „De Reformatie“, welk blad hem niet langer beviel. Hij schreef ons, dat hij „De Refor-matie“ voor ons blad had verruild, over welke ruil hij zeer tevreden was. Het „Alg. Weekblad“ beviel hem veel beter dan „De Reformatie“. Zonder eenige oor-zaak veranderde K. S. 't woord „lezer“ in „abonneé“ en trok van leer met zijn ongehoorde beschuldiging.

en verdedigt, doet naar ons voorkomt, een alles-zins loonend werk.

¹⁾ Vergelijk „War Jesus Ekstatischer“ v. Oskar Holtzmann, 1906.

²⁾ Zie daarover: „Die psychiatrische Beurteilung Jesu“, Darstellung und Kritik, von Albert Schweitzer (Tübingen, Verlag von Mohr, 1913) pg. 5—9. Vergelijk ook: H. Schäfer: Jesus in Psychiatrischen Beleuchtung. Eine Kontroverse.

³⁾ Zie Schweitzer, a.w. pg. 10. Het werk van Hirsch is uit het Engelsch vertaald. Over Jesus m.n. pg. 87—164.

⁴⁾ Band I, 1911 (3 Aufl.) 372 S.: „Son hérédité: sa constitution, sa physiologie“. Bd. II, 1910 (3 Aufl.) 516 S.: „Son développement: ses idées: son délire: ses hallucinations“. — Bd. III, 1912 (1 Aufl.) 537 S.: „Ses facultés intellectuelles: ses sentiments: son procès“. — Bd. IV Beloft: „La morale et les actes: groupement et comparaison des symptomes“. Ter karakterisering haal ik deze inhoudsopgave aan, zie Schweitzer a.w. pg. 5 en 11—14.

⁵⁾ Deutsch von Arthur Rothenburg. Leipzig 1905, 166 S. Zie Schweitzer a.w. pg. 44—46.

⁶⁾ Zie Plannmüller, a.w. pg. 408/9. De profeten kenschetst Rasmussen dan als: „Abirrungen vom normalen Typus der Rasse“. Vergel. ook: „De profeten des ouden Verbonds“ door Dr G. Ch. Aalders (J. H. Kok, 1918, Kampen), m.n. voor wat aangaat het z.g. pathologische verschijnsel bij Ezechiel, pg. 103—107.

⁷⁾ Reeds geciteerd, zie noot 2. In zijn „Vorrede“ zegt hij het voornaamste met deze woorden: „Im Verlaufe der Unter-suchung ist es mir aber klar geworden, dass die Forscher, die Psychopathisches bei dem apokalyptischen denkenden Jesus statuieren haben, das für uns Einzigartige und Fremdartige in seiner Gedankenwelt mit dem Krankhaften identifiziert haben“. (pg. VI).

⁸⁾ A.w. pg. 46.

⁹⁾ Vergelijk hiervoor de reeds-geciteerde brochure van Dr H. Kaajan, pg. 17—19: „Is Jesus een levend medium ge-weest?“

¹⁰⁾ Zie zijn: „Zur Psychopathologie des Alltagslebens (Über Vergessen, Versprechen, Vergreifen, Aberglaube und Irrtum). Vierte, vermehrte Auflage, Berlin 1912. Verlag von S. Kar-gar, pg. 181.

¹¹⁾ Imago-Bücher III, Internationaler Psychoanalytischer Ver-lag, Leipzig/Wien/Zürich, 1923.

¹²⁾ A.w. pg. 132.

¹³⁾ Dit referaat is helaas niet in den handel. Secr. dezor-vereeniging is Dr H. Sap te „Bloemendaal“, Loosduinen.

¹⁴⁾ Zie: „Epheso“, Maandschrift der N. C. S. V., Mei 1919, pg. 251—257, m.n. 252/3.

¹⁵⁾ In zijne „Dogmatische Zeugnissen“, Alte und neue An-führungen zur Wissenschaft der Christlichen Lehre (Zweite sehr vermehrte Auflage, Erster Band, Zur Bibelfrage, (Leip-zig, 1907) pg. 257, noot 6.

¹⁶⁾ A.w. pg. 8/9.

¹⁷⁾ Verlag von J. C. B. Mohr (Paul Siebeck) Tübingen, 1928.